

Základy elektroniky

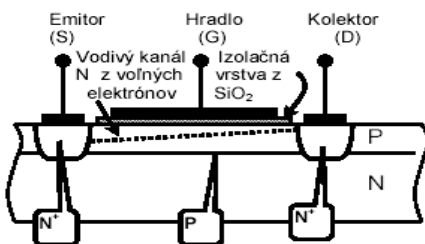
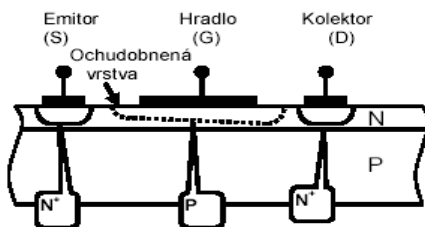
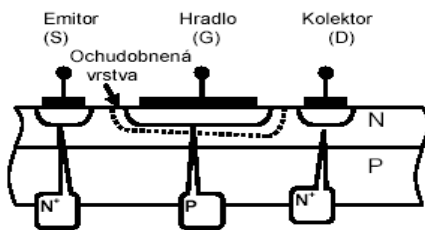
kap.5

Linus Michaeli

1

5 Unipolárny tranzistor

Štruktúra tranzistorov J FET a.) MES FET b.) a MOS FET c.)

- Sú to napäťovo-riadené súčiastky s vysokou vstupnou impedanciou FETy
- FETy sú teplotne stabilnejšie ako bipolárne tranzistory .
- Výroba FETov je jednoduchšia ako výroba bipolárnych tranzistorov, lebo vyžaduje menej maskovacích krokov a menej difúzií. Väčšia počet súčiastok (na jeden čip.
- Pre malé hodnoty napätia medzi kolektorom a emitorom sa FETy chovajú ako napätím riadené rezistory .
- Vysoká vstupná impedancia FETov dovoľuje uchovať náboj k vstupu pripojeného kondenzátora pomerne dlho. Dynamické pamäte
- Tiež široká škála obvodov založená na spínaní kondenzátorov (angl.switched capacitors – SC) využíva
- b.) možnosť tvorby kondenzátorov s presným pomerom ich hodnôt a vysokého vstupného odporu na odčítanie na nich zaregistrovaného napätia.
- Výkonové FETy môžu rozptýliť väčší výkon a spínať veľké prúdy .
- Nevýhody :**
- FETy majú obyčajne horšiu frekvenčnú odpoveď z dôvodu vysokej vstupnej kapacity .
- Niektoré typy FETov majú horšiu linearitu.
- c.) FETy môžu byť zničené pri manipulácii dôsledkom statickej elektriny. Paralelne k vstupnému hradlu implantované napäťové obmedzovače.

2

5 Unipolárny tranzistor

Šírka odsýtenej vrstvy U_{GB} Hradlo substrát

$$y_d \cong \sqrt{\frac{2\epsilon U_{GB}}{qN_d}}$$

Prahové napätie U_p keď $y_d = a$ celá šírka kanálu

$$U_p = \frac{qN_d a^2}{2\epsilon} \Rightarrow y_d = a \sqrt{\frac{U_{GB}}{U_p}}$$

Šírka vodivého kanálu

$$a - y_d = a - \sqrt{a^2 \frac{U_{GB}}{U_p}} = a \left(1 - \sqrt{\frac{U_{GB}}{U_p}} \right)$$

Odpor kanálu

$$R = \frac{\rho L}{S} = \frac{\rho L}{Wa \left(1 - \sqrt{\frac{U_{GB}}{U_p}} \right)} = \frac{R_0}{\left(1 - \sqrt{\frac{U_{GB}}{U_p}} \right)}; \text{ merná vodivosť } \rho = \frac{1}{q\mu_n N_d}$$

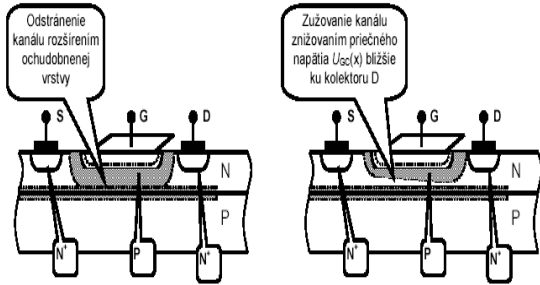
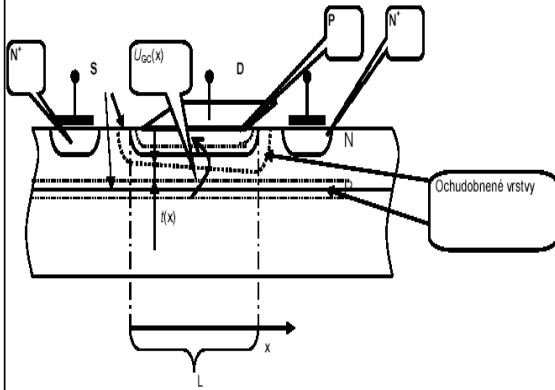
Prúd kolektorom

$$I_D = \frac{U_{DS}}{R} = \left(U_{GS} - U_{DS}/2 \right) = U_{GB} = \frac{U_{DS} U_p}{R_0 U_p} \left(1 - \sqrt{\frac{U_{GS} - U_{DS}/2}{U_p}} \right)$$

$$\cong \frac{1}{R_0 U_p} \left[U_{DS} (U_{GS} - U_p) - \frac{U_{DS}^2}{2} \right] = \beta \frac{|U_p|}{R_0} = \frac{\beta}{U_p^2} \left[U_{DS} (U_{GS} - U_p) - \frac{U_{DS}^2}{2} \right]$$

$$g_d = \frac{1}{r_d} = \frac{\partial I_D}{\partial U_{DS}} \Big|_{U_{DS}=0} \cong \frac{\beta}{U_p^2} (U_{GS} - U_p)$$

3

Diferenciálna vodivosť

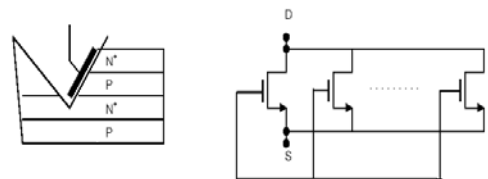
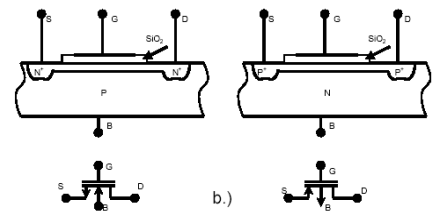
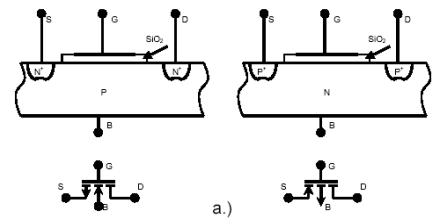
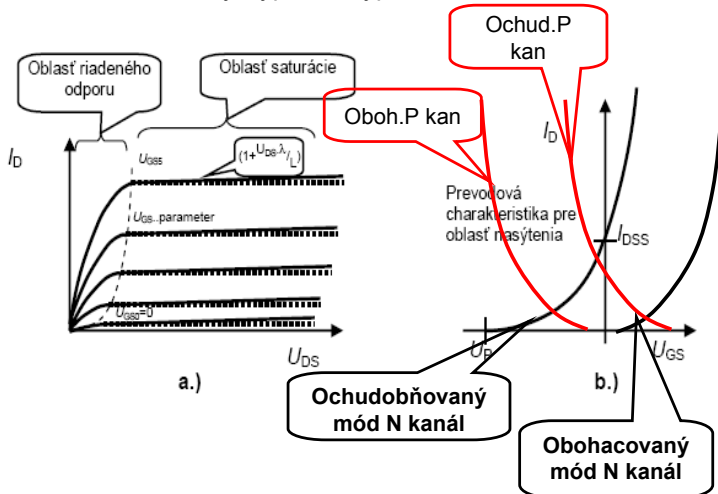
5 Unipolárny tranzistor

Príškrtie kanála pri kolektore nastane keď $U_{GS} - U_{DS} = U_p$. Prúd kolektorom po príškrtí kanálu „saturácii“

$$I_D = |U_{GS} - U_{DS} = U_p| = \frac{\beta}{U_p^2} \left[\frac{U_{DS}}{(U_{GS} - U_p)} (U_{GS} - U_p) - \frac{U_{DS}^2}{2} \right] = \frac{\beta}{I_{DSS}} \left(\frac{U_{GS}}{U_p} - 1 \right)^2$$

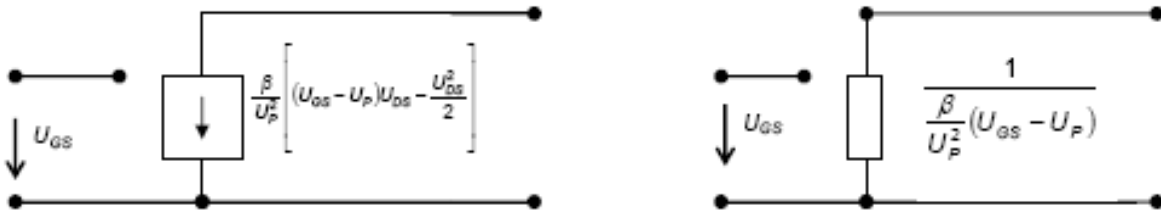
$$I_D = \frac{\beta}{2 U_p^2} (U_{GS} - U_p)^2 \left[1 + \left(\frac{\lambda}{L} \right) U_{DS} \right]$$

Kanál môže byť typu N a typu P

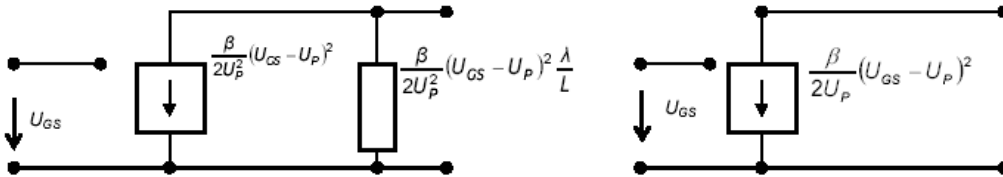

5.4 Modely poľom riadených tranzistorov

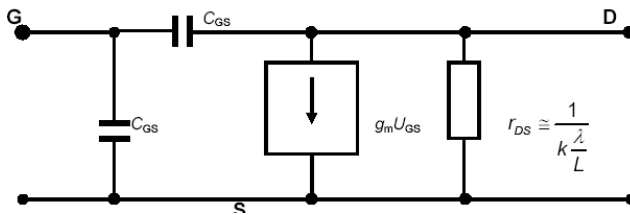
Model poľom riadeného tranzistora v oblasti otvoreného kanálu

Model poľom riadeného tranzistora v oblasti saturácie

Linearizovaný model poľom riadeného tranzistora v oblasti saturácie

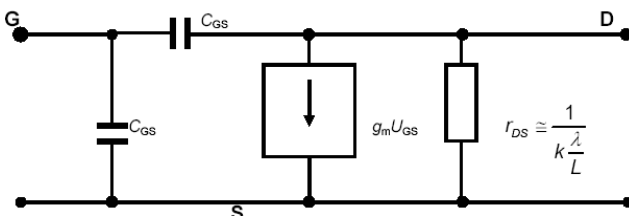

$$\left. \begin{aligned} U_{GS} &= h_{11}I_G + h_{12}U_{DS} \\ I_D &= h_{21}I_G + h_{22}U_{DS} \end{aligned} \right\} \begin{aligned} U_1 &= h_{11}I_1 + h_{12}U_2 \\ I_2 &= h_{21}I_1 + h_{22}U_2 \end{aligned}$$

5

5.4 Linearizovaný model FE tranzistorov

Linearizovaný model poľom riadeného tranzistora v oblasti saturácie

Maticový zápis hybridnou maticou

$$\left. \begin{aligned} U_{GS} &= h_{11}I_G + h_{12}U_{DS} \\ I_D &= h_{21}I_G + h_{22}U_{DS} \end{aligned} \right\} \begin{aligned} U_1 &= h_{11}I_1 + h_{12}U_2 \\ I_2 &= h_{21}I_1 + h_{22}U_2 \end{aligned}$$

$$h_{11} = \left. \frac{U_{GS}}{I_G} \right|_{U_{DS}=0} = \frac{1}{j\omega(C_{GD} + C_{GS})} \quad h_{12} = \left. \frac{U_{GS}}{U_{DS}} \right|_{I_G=0} = \frac{C_{GD}}{C_{GD} + C_{GS}}$$

$$h_{21} = \left. \frac{I_D}{I_G} \right|_{U_{DS}=0} = \frac{g_m}{j\omega(C_{GD} + C_{GS})} \quad h_{22} = \left. \frac{I_D}{U_{DS}} \right|_{I_G=0} = \frac{1}{r_{DS}} + j\omega \frac{C_{GD}C_{GS}}{C_{GD} + C_{GS}} + g_m \frac{C_{GD}}{C_{GD} + C_{GS}}$$

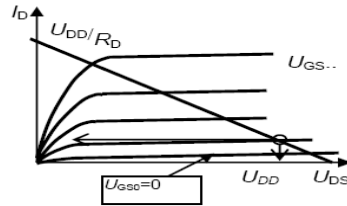
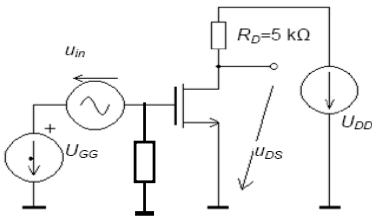
Maticový zápis admitančnou maticou Y

$$\left. \begin{aligned} I_1 &= Y_{11}U_1 + Y_{12}U_2 \\ I_2 &= Y_{21}U_1 + Y_{22}U_2 \end{aligned} \right\} \approx \begin{aligned} I_1 &= 0 \\ I_2 &= g_m U_1 + \frac{U_2}{r_{DS}} \end{aligned}$$

6

5.5 Aplikácie poľom riadených tranzistorov

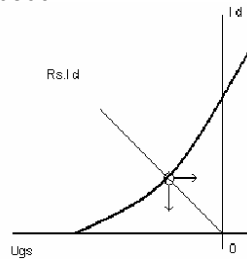
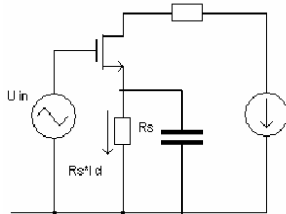
Aplikácie J FET tranzistorov a MOS FET tranzistorov v ochudobňovanom móde

Rovnice určujúce pracovný bod

$$\begin{aligned} U_{DD} &= I_D R_D + U_{DS} \\ U_{GS} &= U_{GG} + u_{in} \\ I_D &= \frac{\beta}{2} \left(\frac{U_{GS}}{U_P} - 1 \right)^2 \end{aligned}$$

Možnosť nastavovania prac. bodu

$$U_{DS} = U_{DD} - I_D R_D = U_{DD} - \frac{I_{DSS}}{U_P^2} (U_{GS} - U_P)^2 = 10 - \frac{50 \cdot 10^{-6}}{1^2} (15 - 1)^2$$

$$U_{DS} = 9,4V$$

Zosilnenie invertujúceho stupňa

$$A_u = \frac{\partial U_{DS}}{\partial U_{GS}} = g_m R_D; \quad R_{in} \rightarrow \infty; \quad R_{out} = r_{DS} \parallel R_D \cong R_D$$

$$g_m = \frac{\partial I_D}{\partial U_{GS}} = \frac{\beta}{U_P} (U_{GS} - U_P)$$

Pracovný bod určený riešením sústavy rovníc z ktorých jedna je kvadratická.

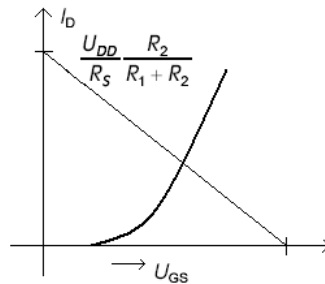
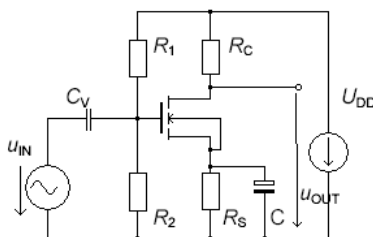
$$\left. \begin{aligned} U_{GS} &= I_D R_S \\ I_D &= \frac{I_{DSS}}{U_P^2} (U_{GS} - U_P)^2 \end{aligned} \right\} \Rightarrow U_{GS} = \left(U_P + \frac{U_P^2}{2 R_S I_{DSS}} \right) \left(1 + \sqrt{1 - \frac{1}{\left(1 + \frac{U_P}{2 R_S I_{DSS}} \right)^2}} \right)$$

Spätnoväzobný účinok odporu v emitore blokováný kondenzátorom.

7

5.5 Aplikácie poľom riadených tranzistorov

Aplikácie MOS FET tranzistorov v obohacovanom móde
Hradlo musí byť kladnejšie

Rovnice určujúce pracovný bod

$$\begin{aligned} U_{GS} &= U_{DD} \frac{R_1}{R_1 + R_2} - I_D R_S \\ I_D &= \frac{\beta}{2 U_P^2} (U_{GS} - U_P)^2 \end{aligned}$$

Dolná medzná frekvencia

$$\frac{1}{\omega_D C_V} = \frac{R_1 R_2}{R_1 + R_2}; \quad \Rightarrow \quad C_V = \frac{R_1 + R_2}{\omega_D R_1 R_2}$$

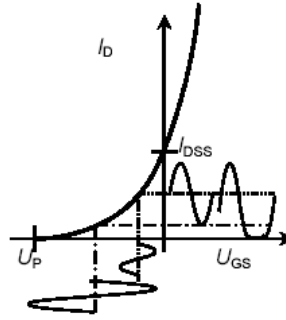
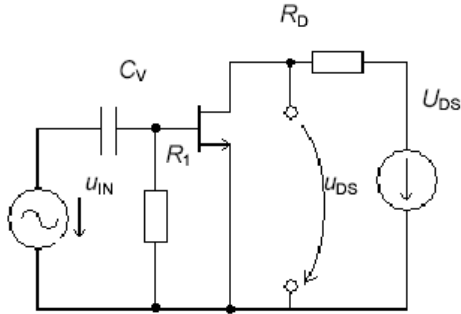
$$\left. \begin{aligned} u_{GS} &= u_{in} - g_m u_{GS} \hat{X}_S \\ u_{out} &= g_m u_{GS} R_D \end{aligned} \right\} \Rightarrow A_u = \frac{u_{out}}{u_{in}} = \left| \frac{g_m R_D}{1 + g_m \hat{X}_S} \right|; \quad \hat{X}_S = \frac{R_S}{j \omega_D R_S C + 1}$$

8

5.5 Nastavenie pracovného bodu sériovým kondenzátorom

Aplikácie JFET tranzistorov s premenným zosilnením

Dolná medzná frekvencia

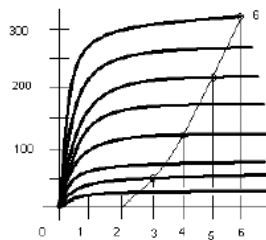
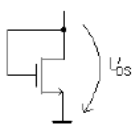

9

5.5 MOS FET tranzistor ako odpor

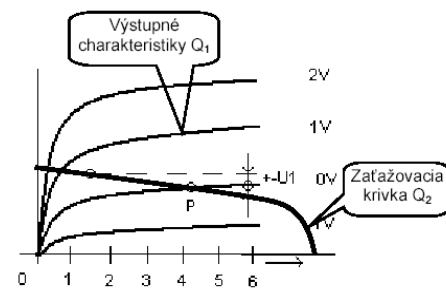
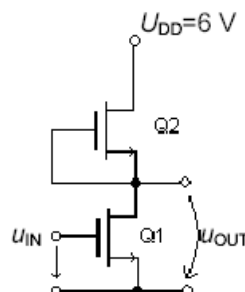
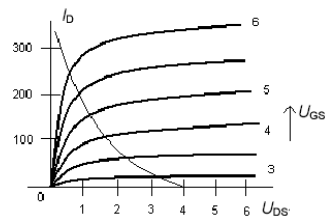
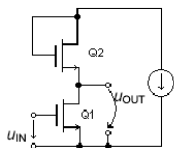
Použitie obohatovaného MOS FET tranzistora

Chovanie opísané rovnicami

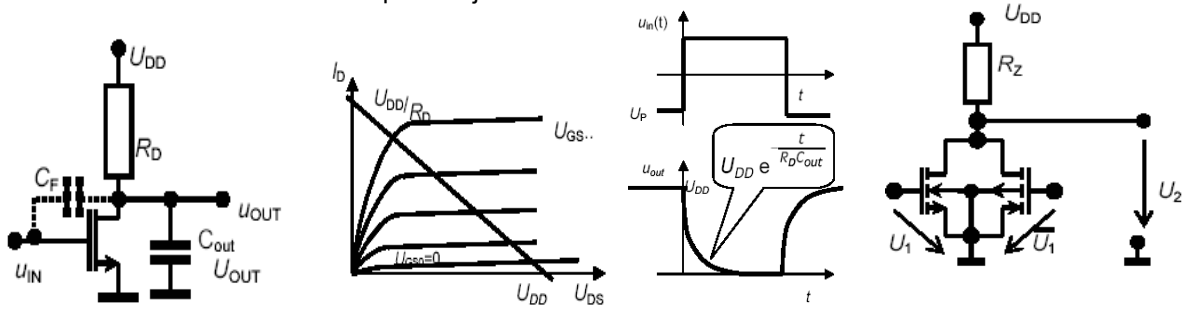
$$U_{DD} = U_{DS1} + U_{DS2}$$

$$I_{D1} = I_{D2}$$

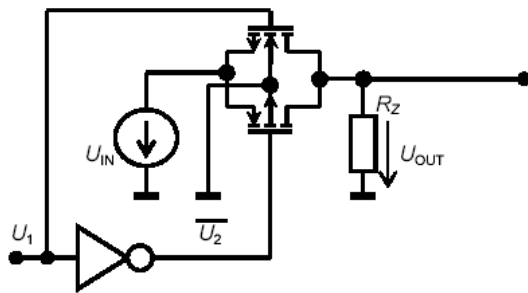

5.5 MOS FET tranzistor ako spínač

Použitie MOS FET tranzistora k spoločnej zemi

Použitie MOS FET tranzistora ako sériového spínača zdroja na záťaž

otvorenie :

$$Q_1(\text{P-kan}) \Rightarrow U_{GS1} < U_{1\min} + U_{P1}; \quad Q_2(\text{N-kan}) \Rightarrow U_{GS2} > U_{1\max} + U_{P2}$$

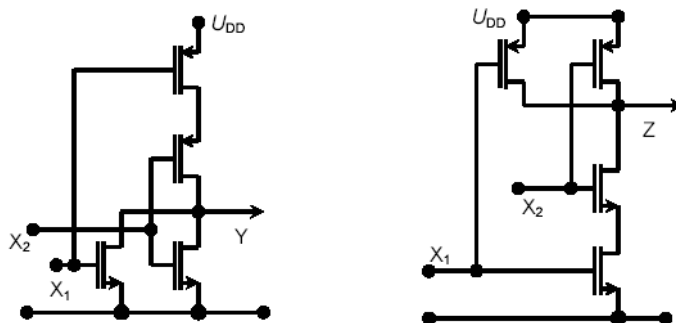
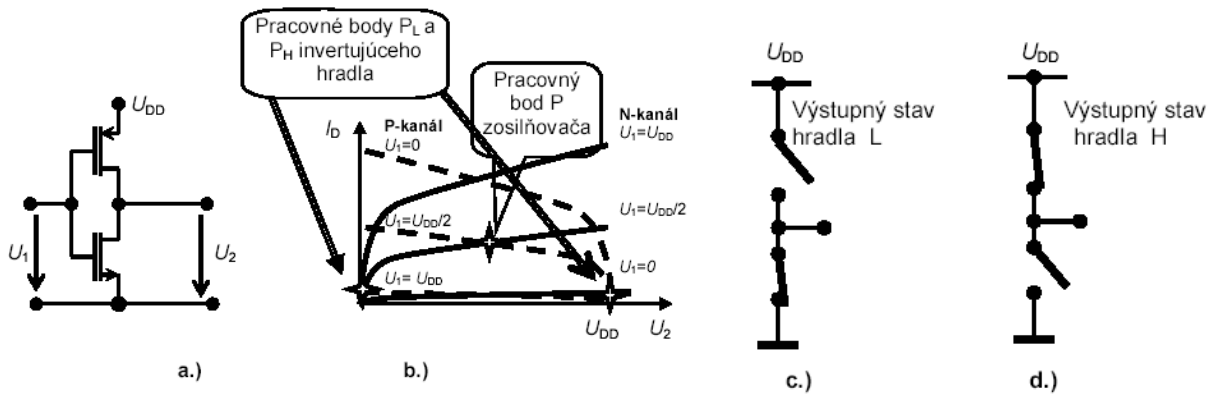
zatvorenie :

$$Q_1(\text{P-kan}) \Rightarrow U_{GS1} > U_{1\max} + U_{P1}; \quad Q_2(\text{N-kan}) \Rightarrow U_{GS2} < U_{1\min} + U_{P2}$$

11

5 Číslicové obvody CMOS

Dva stavy CMOS invertora

Dva typy CMOS logických hradiel

12